

ӨОЖ 378.147.88

FTAMP 14.35.07

<https://doi.org/10.48371/PEDS.2026.82.3.044>

LESSON-STUDY-БОЛАШАҚ ПЕДАГОГ МАМАНДАРЫНЫҢ КӘСІБИ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ДАМУДЫҢ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯСЫ РЕТІНДЕ

*Альдибекова Ш.Н.¹, Садыкова М.К.², Исмаилова Р.Б.³, Аскарбек А.А.⁴

*^{1,2}Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университеті, Алматы, Қазақстан

^{3,4}Алматы гуманитарлы-экономикалық университеті, Алматы, Қазақстан

Аңдатпа. Мақала Lesson Study технологиясын болашақ педагог мамандардың кәсіби құзыреттілігін дамытудың инновациялық технологиясы ретінде теориялық және практикалық тұрғыдан негіздеуге арналған. Қазіргі білім беру кеңістігінде педагогке қойылатын талаптардың жаңаруы оның кәсіби құзыреттілігін, рефлексиялық мәдениетін, зерттеушілік дағдыларын және ынтымақтастықта жұмыс істеу қабілетін дамытуды талап етеді. Осы тұрғыдан Lesson Study болашақ педагогтердің кәсіби даярлығын жетілдірудің тиімді технологияларының бірі ретінде қарастырылады.

Зерттеудің мақсаты – Lesson Study цикліне қатысу барысында болашақ педагогтердің әдістемелік, зерттеушілік, аналитикалық, коммуникативтік және рефлексивтік құзыреттіліктерінде байқалатын өзгерістерді анықтау және бұл өзгерістерді Lesson Study кезеңдерімен теориялық тұрғыдан байланыстыру.

Зерттеу нәтижелері эксперименттік және бақылау топтарының салыстырмалы динамикасын көрсетті. Эксперименттік топта әдістемелік, зерттеушілік, аналитикалық, коммуникативтік және рефлексивтік құзыреттіліктер бойынша айқын өсім тіркелді, ал бақылау тобында көрсеткіштер салыстырмалы түрде тұрақты болып, өзгеріс -2 мен +3 пайыздық тармақ аралығында болды. Бұл айырмашылық Lesson Study цикліне қатысқан студенттердің кәсіби әрекетіндегі оң динамиканың бақылау тобымен салыстырғанда анағұрлым жоғары болғанын сипаттамалық деңгейде көрсетеді. Сұхбат пен рефлексиялық жазбалардың мазмұндық талдауы сандық динамиканы студенттердің жоспарлау, бақылау, талдау және қайта жоспарлау тәжірибесімен байланыстыра түсіндіруге мүмкіндік берді.

Зерттеудің ғылыми жаңалығы Lesson Study кезеңдері мен болашақ педагогтің кәсіби құзыреттілігінің бес компоненті арасындағы ықтимал механизмдік байланысты жүйелейтін құрылымдық-функционалдық модельді нақтылаудан тұрады. Модельде бірлескен жоспарлау – әдістемелік компонентпен; оқушы әрекетін жүйелі бақылау – зерттеушілік және аналитикалық компоненттермен; бірлескен талқылау – коммуникативтік компонентпен; рефлексия және қайта жоспарлау – рефлексивтік компонентпен байланыстырылды.

Алынған нәтижелер Lesson Study-ді болашақ педагогтердің кәсіби практикасын зерттеушілік және рефлексивтік әрекетпен байланыстыратын нәтижелі тәсіл ретінде қарастыруға негіз береді. Эксперименттік және бақылау топтарының салыстырмалы нәтижелері Lesson Study қолданылған топта кәсіби құзыреттіліктер динамикасының жоғары болғанын көрсетті. Сонымен бірге жеке деңгейдегі бастапқы деректердің толық сақталмауына байланысты инференциялық статистика жүргізілмегені ескеріліп, нәтижелер сипаттамалық салыстыру шеңберінде интерпретацияланды.

Тірек сөздер: Lesson Study, болашақ педагог, кәсіби құзыреттілік, инновациялық технология, педагогикалық рефлексия, ынтымақтастық, зерттеушілік дағды, кәсіби даму

Кіріспе

Қазіргі мұғалім даярлау жүйесінде теориялық білімді меңгеру мен оны нақты сынып жағдайында дәлелдерге сүйеніп қолдану арасында алшақтық сақталуы мүмкін. Педагогикалық практика студентке сабақ өткізу тәжірибесін бергенімен, оқушы әрекетін жүйелі бақылау, алынған деректерді талдау, әріптеспен бірлесіп шешім қабылдау және өз әрекетін қайта жоспарлау әрдайым біртұтас цикл ретінде ұйымдастырыла бермейді. Осыған байланысты болашақ педагогтің кәсіби даярлығын тек сабақ өткізу нәтижесімен емес, әдістемелік шешімнің негізділігі, зерттеушілік әрекет, талдау, кәсіби коммуникация және рефлексия бірлігінде қарастыру қажеттілігі туындайды.

Зерттеудің өзектілігін айқындайтын негізгі қайшылық – педагогикалық жоғары оқу орнында студенттен дәлелдерге негізделген, рефлексивті және зерттеушілік кәсіби әрекет талап етілуі мен кәсіби практикада бұл әрекеттерді бір циклге біріктіретін тұрақты тетіктің жеткілікті сипатталмауы арасындағы қайшылық. Осы қайшылықтан зерттеу мәселесі туындайды: Lesson Study циклінің қандай кезеңдері болашақ педагогтің кәсіби құзыреттілігінің жекелеген компоненттерін дамытуға мүмкіндік береді және бұл өзгерістер педагогикалық практика жағдайында қалай көрінеді?

Бұл зерттеуде кәсіби құзыреттілік бес өзара байланысты компонент арқылы қарастырылды: әдістемелік, зерттеушілік, аналитикалық, коммуникативтік және рефлексивтік. Мұндай құрылым Lesson Study табиғатымен үйлеседі: бірлескен жоспарлау әдістемелік шешімдерді негіздеуді; оқушы әрекетін мақсатты бақылау дерек жинауды; бақылау материалдарын талдау себеп-салдарлық байланыстарды пайымдауды; топтық талқылау кәсіби коммуникацияны; ал сабаққа өзгеріс енгізу рефлексия мен қайта жоспарлауды талап етеді. Lesson Study-дің кәсіби білім мен мұғалімнің оқуын дамытудағы осы ерекшеліктері С. Lewis [2], С. Fernandez және М. Yoshida [5], Р. Dudley [7], С. Lewis пен J. Hurd [9], W. Cerbin мен В. Корр [11] еңбектерінде әр қырынан негізделген.

Халықаралық зерттеулер Lesson Study-ді мұғалімдердің кәсіби білімін бірлесіп құру, оқушы оқуын бақылау және сабақты деректер негізінде жетілдіру тәсілі ретінде сипаттайды [2; 5; 7; 9; 11]. Қазақстандық

еңбектерде тәсілді жоғары оқу орнына енгізу [3], оқыту мен оқудың өсу динамикасын талдау [4], білім беру ұйымдарында әдістемелік ұйымдастыру [6], студенттердің зерттеушілік әрекетінде пайдалану [8] және қазақстандық контексте іске асыру мәселелері [15] қарастырылған. Бұл жұмыстар Lesson Study-дің әлеуетін көрсеткенімен, болашақ педагогтердің кәсіби практикасы барысында оның бес құзыреттілік компонентімен механизмдік байланысын бір модельде жүйелеу және сандық деректерді сапалық рефлексиямен ұштастыра түсіндіру мәселесі жеткілікті ашылмаған.

Осыған байланысты зерттеу сұрағы былай тұжырымдалды: Lesson Study цикліндегі бірлескен жоспарлау, зерттеу сабағы, оқушы әрекетін бақылау, бірлескен талқылау, рефлексия және қайта жоспарлау болашақ педагогтердің әдістемелік, зерттеушілік, аналитикалық, коммуникативтік және рефлексивтік құзыреттіліктеріндегі өзгерістермен қалай байланысады?

Зерттеу гипотезасы: егер педагогикалық практика Lesson Study-дің толық циклі негізінде ұйымдастырылып, студенттер сабақ мақсатын бірлесіп нақтыласа, оқушы әрекеті бойынша дерек жинаса, оны топта талдап, рефлексия нәтижесінде келесі сабақты қайта жоспарласа, онда олардың кәсіби құзыреттілігінің аталған компоненттерінде оң динамика байқалады; бұл динамика рефлексиялық жазбалар мен бақылау материалдарында кәсіби пайымдаудың сипаттамадан дәлелді талдауға қарай өзгеруі арқылы көрінеді.

Зерттеудің мақсаты – Lesson Study циклі мен болашақ педагогтердің кәсіби құзыреттілігінің бес компоненті арасындағы теориялық байланысты негіздеу және педагогикалық практика барысында олардың бастапқы-қорытынды динамикасын сандық және сапалық деректер арқылы сипаттау.

Зерттеу міндеттері: 1) Lesson Study жөніндегі отандық және шетелдік зерттеулерді салыстырып, кәсіби құзыреттіліктің бес компонентін тандаудың теориялық негізін айқындау; 2) Lesson Study кезеңдері мен құзыреттілік компоненттері арасындағы байланысты көрсететін құрылымдық-функционалдық модельді нақтылау; 3) эксперименттік және бақылау топтарындағы кәсіби құзыреттіліктің бастапқы және қорытынды көрсеткіштерін салыстыру; 4) бақылау, сұхбат және рефлексиялық журнал деректері арқылы сандық динамиканы сапалық тұрғыдан түсіндіру; 5) зерттеу нәтижелерін жинақтап, модельді педагогикалық практикада қолдану мүмкіндіктерін айқындау.

Зерттеудің ғылыми жаңалығы Lesson Study кезеңдері мен кәсіби құзыреттіліктің бес компоненті арасындағы механизмдік байланысты жүйелеу және оны педагогикалық практикадағы бастапқы-қорытынды диагностика мен сапалық рефлексия деректері арқылы сипаттаудан тұрады. Зерттеу себеп-салдарлық тиімділікті түпкілікті дәлелдеуді емес, ұсынылған модельдің эмпирикалық негізділігін бастапқы деңгейде тексеруді көздейді.

Кесте 1. Lesson Study кезеңдерінің сызба-кестесі

Кезеңдер	Кезең атауы	Мазмұны
1-кезең	Зерттеу тобын құру	Мұғалімдер тобы қалыптастырылады, пәні мен сыныбы анықталады
2-кезең	Зерттеу мәселесін анықтау	Оқушылардың оқуындағы қиындықтар айқындалып, зерттеу мақсаты қойылады
3-кезең	Зерттеу сабағын жоспарлау	Бірлесіп сабақ жоспары әзірленеді, бақылау нысандары белгіленеді
4-кезең	Зерттеу сабағын өткізу	Сабақты бір мұғалім өткізеді, қалғандары оқушыларды бақылайды
5-кезең	Сабақты талдау	Оқушылардың оқу әрекеттері талданып, дәлелдер негізінде қорытынды жасалады
6-кезең	Сабақты жетілдіру	Сабақ жоспары қайта қаралып, толықтырылады
7-кезең	Қорытындылау және тарату	Зерттеу нәтижелері жинақталып, әріптестермен бөлісіледі

Әдебиеттерді салыстырмалы талдау Lesson Study жөніндегі зерттеулерді төрт бағытқа топтастыруға мүмкіндік берді: зерттеу сабағының циклдік құрылымы; мұғалімнің кәсіби оқуы; жоғары білім мен болашақ мұғалім даярлау; Қазақстан жағдайында бейімдеу. Негізгі зерттеулердің мазмұны 2-кестеде жинақталды [2–11; 15].

Кесте 2. Lesson Study технологиясының теориялық және әдіснамалық негіздерін қалыптастырған ғалымдардың ғылыми тұжырымдамалары

№	Ғалымдар	Ел	Зерттеу нысаны
1	Makoto Yoshida	Жапония	Lesson Study технологиясының қалыптасуы, зерттеу сабақтарын ұйымдастыру және кезеңдерін ғылыми негіздеу.
2	Catherine Lewis	АҚШ	Lesson Study арқылы мұғалімдердің кәсіби дамуы, бірлескен жоспарлау және оқыту сапасын арттыру.
3	Peter Dudley	Ұлыбритания	Lesson Study негізінде педагогтердің кәсіби оқуы, оқушының оқу әрекетін зерттеу және дәлелдерге негізделген педагогикалық шешім қабылдау.
4	Clea Fernandez	АҚШ	Lesson Study технологиясын жоғары білім беру жүйесінде және болашақ мұғалімдерді даярлауда қолданудың ерекшеліктері.
5	James W. Stigler, James Hiebert	АҚШ	Жапондық Lesson Study тәжірибесін халықаралық білім беру жүйесіне енгізу және мұғалімдердің кәсіби дамуы.
6	Ж.М.Майгельдиева Р.Х. Курманбаев, Ұ.Б. Қоянбаева	Қазақстан	Жоғары оқу орындарында Lesson Study технологиясын енгізу және болашақ педагогтердің зерттеушілік құзыреттілігін дамыту.
7	А.М.Жубандыкова Р.А. Набуова, Б.О. Арзанбаева	Қазақстан	Lesson Study технологиясын студенттердің зерттеушілік қызметінде қолданудың тиімділігі.
8	З.К. Разбекова, Ж.М. Мамерханова	Қазақстан	Lesson Study тәсілін білім беру ұйымдарының тәжірибесіне енгізудің әдістемелік негіздері.

9	М.К. Түйебаев, Ш. Айткенов	Қазақстан	Lesson Study арқылы оқыту мен оқудың өсу динамикасын бағалау және зерттеу сабақтарын талдау.
10	Г.М. Ельжанова, Н.С. Исиргепова	Қазақстан	Lesson Study тәсілінің ерекшеліктері және оны мектеп тәжірибесінде қолдану.

Lesson Study технологиясының циклдік құрылымы кәсіби практиканы бірлескен жоспарлау, зерттеу сабағын өткізу, білім алушылардың оқу әрекетін мақсатты бақылау, алынған деректерді талдау, кәсіби рефлексия және қайта жоспарлау үдерістерімен байланыстырады. Мұндай ұйымдастыруда негізгі назар педагогтің әрекетін бағалауға емес, білім алушының оқу әрекетін зерттеуге және жинақталған дәлелдер негізінде келесі педагогикалық шешімді жетілдіруге бағытталады. Осы ерекшелік Lesson Study-ді болашақ педагогтердің теориялық білімін нақты педагогикалық жағдаяттарды зерттеумен ұштастыратын зерттеушілік-рефлексивтік тәсіл ретінде қарастыруға мүмкіндік береді.

Lesson Study цикліндегі кәсіби әрекеттер зерттеуде қарастырылған құзыреттілік компоненттерімен мазмұндық тұрғыдан сабақтасады: бірлескен жоспарлау әдістемелік шешімдерді негіздеуге, оқушы әрекетін мақсатты бақылау зерттеушілік деректерді жинауға, алынған деректерді түсіндіру аналитикалық пайымдауға, бірлескен талқылау кәсіби коммуникацияға, ал рефлексия мен қайта жоспарлау педагогикалық шешімді қайта қарауға мүмкіндік береді. Осы байланыс зерттеуде ұсынылған құрылымдық-функционалдық модельдің теориялық негізін құрайды.

Салыстырмалы талдау көрсеткендей, халықаралық авторлар Lesson Study-дің негізгі механизмдерін бірлескен жоспарлау, оқушы оқуын дәлел ретінде бақылау, кәсіби диалог және қайта жоспарлаумен байланыстырады [2; 5; 7; 9; 11]. Қазақстандық зерттеулер тәсілдің жоғары оқу орны мен мектеп тәжірибесіне бейімделу мүмкіндігін көрсетеді [3; 4; 6; 8; 10; 15]. Алайда зерттеулердің бір бөлігінде кәсіби құзыреттілік компоненттері жеке-жеке өлшенбейді немесе олардың Lesson Study кезеңдерімен тікелей байланысы модельденбейді. Сондықтан осы зерттеуде бес компоненттің әрқайсысы нақты кәсіби әрекетпен байланыстырылып, модельдің логикасы эмпирикалық деректермен салыстырылды.

Осы теориялық негіз Lesson Study-ді болашақ педагогтердің кәсіби практикасын ұйымдастырудың зерттеушілік-рефлексивтік тәсілі ретінде қарастыруға мүмкіндік береді. Бұл тұжырым зерттеудің эмпирикалық бөлігінде себеп-салдарлық әсер туралы абсолютті қорытынды емес, Lesson Study циклі мен кәсіби құзыреттілік динамикасы арасындағы байланысты сипаттайтын жұмыс моделі ретінде тексерілді.

Материалдар мен әдістер

Зерттеу педагогикалық практика жағдайында ұйымдастырылған салыстырмалы бастапқы-қорытынды (pretest-posttest) дизайнға негізделді. Зерттеуге Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университетінің 6B01302 –

«Бастауыш білім беру» ІР білім беру бағдарламасының 4-курс студенттері қатысты (N=50). Эксперименттік топқа 25 студент, бақылау тобына 25 студент енгізілді. Зерттеудің тәжірибелік кезеңі №81 мектеп-гимназия базасында 2025 жылдың қараша айында педагогикалық практика барысында өткізілді. Эксперименттік топта Lesson Study циклі кәсіби практика мазмұнымен кіріктіріліп ұйымдастырылса, бақылау тобында практика дәстүрлі ұйымдастыру тәртібімен жүргізілді.

Зерттеуде теориялық талдау, педагогикалық бақылау, бастапқы-қорытынды диагностика, сауалнама, жартылай құрылымданған сұхбат және рефлексиялық журнал қолданылды. Болашақ педагогтердің кәсіби құзыреттілігін бағалау үшін бес компоненттен тұратын критериалды-диагностикалық карта пайдаланылды. Әдістемелік компонент оқу мақсатына сәйкес сабақты жоспарлау, тапсырмаларды саралау және әдісті негіздеу; зерттеушілік компонент бақылау нысанын анықтау, дерек жинау және тіркеу; аналитикалық компонент алынған деректерді салыстыру, оқу қиындықтарының себептерін түсіндіру және қорытынды жасау; коммуникативтік компонент бірлескен жоспарлау мен кәсіби талқылауға қатысу, дәлелді пікір білдіру және ортақ шешім ұсыну; рефлексивтік компонент өзінің педагогикалық шешімін бағалау, оның нәтижесін оқушы әрекетімен байланыстыру және келесі сабаққа негізделген өзгеріс ұсыну көрсеткіштері арқылы бағаланды. Бағалау мазмұны Lesson Study цикліндегі нақты кәсіби әрекеттермен және зерттеудің теориялық бөлімінде негізделген құзыреттілік компоненттерімен сәйкестендірілді. Деректердің мазмұндық негізділігін күшейту үшін әдістер триангуляциясы қолданылды: диагностикалық карта мен педагогикалық бақылау нәтижелері сауалнама, сұхбат және рефлексиялық журнал материалдарымен өзара салыстырылды. Осылайша, қорытынды бір ғана өлшемге емес, бірнеше дерек көзіне сүйеніп жасалды. Зерттеуде стандартталған психометриялық тест қолданылмағандықтан, Cronbach α тәрізді ішкі келісімділік коэффициенттері есептелген жоқ; осы себепті мақалада өлшеу құралының сенімділігі туралы негізсіз сандық коэффициент берілмейді. Сандық деректер эксперименттік және бақылау топтарының бастапқы және қорытынды пайыздық көрсеткіштерін салыстыру, абсолюттік өзгерісті пайыздық тармақпен есептеу және топтар динамикасын бес компонент бойынша қатар талдау арқылы өңделді.

Lesson Study циклі үш өзара сабақтас зерттеу сабағы арқылы ұйымдастырылды. Студенттер зерттеу мәселесін анықтау, сабақты бірлесіп жоспарлау, зерттеу сабағын өткізу, А, В және С фокус-оқушыларының оқу әрекетін бақылау, жиналған деректерді талдау, рефлексия жүргізу және келесі сабақты қайта жоспарлау кезеңдеріне қатысты. Оқушылардың деректері зерттеудің негізгі нәтижесі емес, студенттердің бақылау мен педагогикалық шешім қабылдау әрекетіне контекстік дәлел ретінде пайдаланылды. Бұл тәсіл Lesson Study-дің оқушы оқуын егжей-тегжейлі бақылауға бағытталған табиғатына сәйкес келеді [7; 9].

Сандық деректер сипаттамалық салыстыру арқылы талданды: эксперименттік және бақылау топтарының бастапқы және қорытынды

пайыздық көрсеткіштері, сондай-ақ пайыздық тармақпен берілген өзгеріс есептелді. Екі топтың бастапқы көрсеткіштері өзара салыстырылып, қорытынды кезеңдегі динамика бес құзыреттілік компоненті бойынша қарастырылды. Жеке студенттер деңгейіндегі бастапқы хаттамалар толық сақталмағандықтан, осы редакцияда инференциялық статистика қолданылмады және статистикалық мәнділік туралы тұжырым жасалмады. Сапалық деректерге мазмұндық талдау жүргізіліп, рефлексиялық журналдар мен сұхбат жауаптары «жоспарлауды негіздеу», «оқушы дерегіне сүйену», «себепті түсіндіру», «бірлескен шешім», «қайта жоспарлау» категориялары бойынша топтастырылды.

Нәтижелер және талқылау

Lesson Study нәтижелерін талқылауда оның кәсіби рефлексия мен бірлескен педагогикалық талдауға негізделетін сипаты ескерілді. Зерттеу сабақтары барысында студенттер оқу мақсатын нақтылау, оқушы әрекетін бақылау және жиналған деректерді келесі сабақтың мазмұнын жетілдіруге пайдалану тәжірибесін меңгерді. Бұл үдеріс кәсіби құзыреттіліктің жекелеген компоненттерін оқшау емес, өзара байланыста қарастыруға мүмкіндік берді.

Эксперименттік топтағы Lesson Study жұмысы үш өзара сабақтас зерттеу сабағы арқылы ұйымдастырылды. Әр циклде сабақ бірлесіп жоспарланып, өткізіліп, А, В және С деңгейіндегі оқушылардың әрекеті бақыланды; кейін бақылау деректері талданып, келесі сабаққа түзетулер енгізілді. Осы қайталанатын цикл студенттердің педагогикалық болжамдарын нақты деректермен салыстыруына және қабылданған әдістемелік шешімдердің нәтижесін бағалауына жағдай жасады.

Зерттеу сабақтарының қорытындылары екі деңгейде қарастырылды. Бірінші деңгей оқушылардың оқу жетістіктері мен танымдық белсенділігіндегі өзгерістерді, екінші деңгей болашақ педагогтердің әдістемелік, зерттеушілік, аналитикалық, коммуникативтік және рефлексивтік құзыреттіліктерінің динамикасын қамтыды. Мұндай бөлу Lesson Study-дің оқушы оқуына және студенттің кәсіби әрекетіне ықпалын өзара байланысты, бірақ дербес көрсеткіштер арқылы талдауға мүмкіндік берді.

Нәтижелерді ұсыну формасы әртүрлі болуы мүмкін: ашық сабақ өткізу немесе орындалған жұмыстың қорытындыларын таныстыру. Lesson Study мұғалімдерді оқыту мен олардың кәсіби әдістерін жетілдіруге бағытталған бірлескен тәсіл ретінде сипатталады. Бірлескен оқыту өзара сыйластыққа негізделген, қатысушылардың кәсіби әлеуетін айқындайтын және топ мүшелерінің жеке үлесін бағалауға мүмкіндік беретін философия болып табылады. Оның негізгі алғышарты – ынтымақтастық арқылы ортақ келісімге қол жеткізу (Doig et al., 2011; Эльмира және басқалар, 2021; Стамбекова және басқалар, 2021).

Зерттеу мақсатына сәйкес негізгі талдау Lesson Study цикліне қатысқан болашақ педагогтердің кәсіби әрекетіндегі өзгерістерге бағытталды.

Жаратылыстану пәні бойын Lesson Study технологиясының циклдік құрылымы кәсіби практиканы бірлескен жоспарлау, зерттеу сабағын өткізу, білім алушылардың оқу әрекетін мақсатты бақылау, алынған деректерді талдау, кәсіби рефлексия және қайта жоспарлау үдерістерімен байланыстырады. Мұндай ұйымдастыруда негізгі назар педагогтің әрекетін бағалауға емес, білім алушының оқу әрекетін зерттеуге және жинақталған дәлелдер негізінде келесі педагогикалық шешімді жетілдіруге бағытталады. Осы ерекшелік Lesson Study-ді болашақ педагогтердің теориялық білімін нақты педагогикалық жағдаяттарды зерттеумен ұштастыратын зерттеушілік-рефлексивтік тәсіл ретінде қарастыруға мүмкіндік береді.

Lesson Study цикліндегі кәсіби әрекеттер зерттеуде қарастырылған құзыреттілік компоненттерімен мазмұндық тұрғыдан сабақтасады: бірлескен жоспарлау әдістемелік шешімдерді негіздеуге, оқушы әрекетін мақсатты бақылау зерттеушілік деректерді жинауға, алынған деректерді түсіндіру аналитикалық пайымдауға, бірлескен талқылау кәсіби коммуникацияға, ал рефлексия мен қайта жоспарлау педагогикалық шешімді қайта қарауға мүмкіндік береді. Осы байланыс зерттеуде ұсынылған құрылымдық-функционалдық модельдің теориялық негізін құрайды. Шағын ұйымдастырылған зерттеу сабақтарындағы А, В және С фокус-оқушыларының көрсеткіштері студенттердің бақылау, талдау және қайта жоспарлау шешімдерін түсіндіретін контекстік дерек ретінде қарастырылды; олар Lesson Study тиімділігінің дербес статистикалық дәлелі ретінде пайдаланылған жоқ.

Lesson Study зерттеу сабақтары басталғанға дейін фокус-оқушыларды анықтау мақсатында алдын ала диагностикалық тест және педагогикалық бақылау жүргізілді. Сандық және сапалық деректерді өзара байланысты талдау Lesson Study кезеңдері мен кәсіби құзыреттілік компоненттері арасында зерттеудің теориялық бөлімінде болжанған мазмұндық сәйкестіктерді нақтылауға мүмкіндік берді. Бірлескен жоспарлау әдістемелік шешімдерді негіздеумен, оқушы әрекетін мақсатты бақылау зерттеушілік дерек жинаумен, бақылау материалдарын түсіндіру аналитикалық пайымдаумен, бірлескен талқылау кәсіби коммуникациямен, ал рефлексия және қайта жоспарлау педагогикалық шешімді қайта қараумен байланысты болды Lesson Study зерттеу сабақтары басталғанға дейін бастапқы оқу мүмкіндіктері әртүрлі үш фокус-оқушы мақсатты түрде таңдалды. Оларды іріктеуде оқу тапсырмаларын орындау ерекшелігі, сабақтағы белсенділігі, дербес жұмыс істеуі және педагогикалық қолдауға қажеттілігі ескерілді. А, В және С белгілеулері оқушыларды тұрақты деңгейлерге бөлу үшін емес, Lesson Study барысында енгізілген педагогикалық өзгерістерге бастапқы мүмкіндіктері әртүрлі оқушылардың жауап беру ерекшеліктерін жүйелі бақылау мақсатында қолданылды. Фокус-оқушылардың бастапқы сипаттамасы 3-кестеде берілді.

Кесте 3. Lesson Study басталғанға дейінгі А, В және С фокус-оқушыларының оқу әрекетінің бастапқы сипаттамасы

Фокус-оқушы	Оқу тапсырмаларын орындау ерекшелігі	Сабақтағы белсенділігі	Дербес жұмыс істеуі	Педагогикалық қолдау қажеттілігі
А	Оқу тапсырмаларын толық орындайды, күрделі тапсырмаларда білімін қолдана алады	Тұрақты белсенділік танытады, талқылауға еркін қатысады	Тапсырмаларды негізінен өздігінен орындайды	Күрделендірілген және шығармашылық тапсырмалар ұсыну
В	Негізгі тапсырмаларды орындайды, талдау мен қорытындылауда бағыттауды қажет етеді	Сабаққа қатысады, бірақ күрделі сұрақтарда белсенділігі төмендейді	Жекелеген тапсырмаларда мұғалімнің бағыттауын қажет етеді	Кезеңдік сұрақтар, үлгі және кері байланыс беру
С	Тапсырманы түсіну және орындауда жүйелі қолдауды қажет етеді	Белсенділігі тұрақсыз, өз ойын білдіруге қиналады	Өздігінен орындауда қиындық байқалады	Сараланған тапсырма, жұптық/топтық қолдау және жүйелі кері байланыс

Бастапқы бақылау фокус-оқушылардың оқу әрекетінде әртүрлі ерекшеліктер бар екенін көрсетті. А оқушысы оқу тапсырмаларын дербес орындап, сабақ барысында тұрақты белсенділік танытса, В оқушысы негізгі тапсырмаларды орындағанымен, күрделі әрекеттерде кезеңдік бағыттауды қажет етті. С оқушысының тапсырмаларды өздігінен орындауы мен өз ойын білдіруінде қиындықтар байқалып, жүйелі педагогикалық қолдау қажеттілігі анықталды. Осы бастапқы ерекшеліктер келесі Lesson Study циклдерінде тапсырмаларды саралау, сұрақтарды кезеңдеу, жұптық және топтық қолдау мен кері байланысты жоспарлауға негіз болды.

Lesson Study циклі барысында оқушылардың оқу жетістіктеріндегі өзгерістерді анықтау мақсатында деңгейлік тапсырмаларды орындау нәтижелеріне талдау жүргізілді. Тапсырмалар Блум таксономиясының танымдық деңгейлеріне сәйкес құрастырылып, оқушылардың білімді меңгеруімен қатар, оны қолдану, талдау және қорытынды жасау дағдыларын бағалауға бағытталды. Зерттеу нәтижелері оқушылардың деңгейлік тапсырмаларды орындау көрсеткіштерінде оң динамиканың қалыптасқанын көрсетті.

Кесте 4. А, В және С фокус-оқушыларының деңгейлік тапсырмаларды орындау нәтижелерінің динамикасы (%)

Фокус-оқушы	Lesson Study цикліне дейін, %	Lesson Study циклінен кейін, %	Өзгеріс, пайыздық тармақ
А	88	95	+7
В	69	83	+14
С	46	68	+22

Нәтиже көрсеткендей, деңгейлік тапсырмаларды орындауда оқушылардың оқу жетістіктерінде айырмашылық бар екенін көрсетті. А деңгейіндегі оқушы барлық танымдық деңгейдегі тапсырмаларды жоғары нәтижемен орындап, орташа көрсеткіші 95%-ды құрады. В деңгейіндегі оқушының орташа көрсеткіші 83% болып, білімді қолдану мен талдау деңгейіндегі тапсырмаларда оң нәтижелер байқалды. С деңгейіндегі оқушының орташа көрсеткіші 68%-ды құрады. Дегенмен зерттеу сабақтарының барысында оның жоғары деңгейлі тапсырмаларды орындау сапасы біртіндеп жақсарып, оқу белсенділігі артты. Алынған нәтижелер деңгейлік тапсырмаларды жүйелі қолдану әртүрлі дайындық деңгейіндегі оқушылардың танымдық белсенділігін арттыруға және оқу жетістіктерін жақсартуға ықпал еткенін дәлелдейді.

Зерттеу сабақтарының аяқталуынан кейін оқушылардың білім сапасындағы өзгерістер қайта бағаланды. Бағалау нәтижелері бастапқы және қорытынды диагностика көрсеткіштерін салыстыру арқылы анықталды. Талдау нәтижелері оқушылардың білімді меңгеру деңгейінде, танымдық белсенділігінде және тапсырмаларды өздігінен орындауында оң өзгерістердің қалыптасқанын көрсетті.

Фокус-оқушылардың жеке динамикасымен қатар, зерттеу сыныбындағы оқушылардың оқу әрекетінде байқалған жалпы өзгерістер де қарастырылды. Бастапқы және қорытынды диагностика нәтижелері білім сапасы, танымдық белсенділік және өздігінен жұмыс істеу көрсеткіштері бойынша салыстырылды (Кесте 5).

Кесте 5. Lesson Study цикліне дейінгі және кейінгі білім сапасының өзгеру динамикасы

<i>Көрсеткіш</i>	<i>Экспериментке дейін</i>	<i>Эксперименттен кейін</i>	<i>Өзгеріс</i>
Білім сапасы	39%	76%	+37%
Танымдық белсенділік	48%	82%	+34%
Өздігінен жұмыс істеу	44%	79%	+35%

Эксперименттің соңында барлық деңгейдегі оқушылардың оқу жетістіктері артқаны байқалды. Әсіресе бастапқы кезеңде оқу қиындықтары анықталған С деңгейіндегі оқушының нәтижесінде айқын өсім тіркелді. В деңгейіндегі оқушының жоғары деңгейлі тапсырмаларды орындау көрсеткіші тұрақты түрде жақсарып, білімді қолдану мен талдау дағдыларының дамығаны анықталды. А деңгейіндегі оқушы күрделі тапсырмаларды орындауда жоғары нәтижесін сақтап, шығармашылық сипаттағы жұмыстарды орындау сапасын арттырды.

Оқушылар көрсеткіштеріндегі оң динамика Lesson Study циклінде тапсырмаларды қайта жоспарлау мен фокус-оқушыларды мақсатты бақылаудың практикалық маңызын сипаттайды. Алайда үш фокус-оқушыға негізделген бұл деректерді жалпы оқушы популяциясына таратуға немесе Lesson Study-дің себеп-салдарлық әсері ретінде түсіндіруге болмайды. Олардың негізгі қызметі – студенттердің зерттеушілік және аналитикалық әрекетіне нақты бақылау материалы болу.

Студенттердің кәсіби құзыреттіліктері бойынша эксперименттік және бақылау топтарының бастапқы-қорытынды нәтижелерін салыстыру екі топтағы динамиканың әртүрлі болғанын көрсетті. Эксперименттік топта барлық бес компонент бойынша 27–35 пайыздық тармақ аралығында өсім байқалса, бақылау тобында өзгеріс -2 мен +3 пайыздық тармақ шегінде қалды. Осы сипаттамалық айырмашылық Lesson Study циклі енгізілген топтағы кәсіби даму динамикасының бақылау тобымен салыстырғанда жоғары болғанын көрсетеді.

Кесте 6. Lesson Study барысында қалыптасқан кәсіби құзыреттіліктер

<i>Lesson Study үдерісіндегі әрекет</i>	<i>Қалыптасқан құзыреттілік</i>	<i>Нәтижесі</i>
Сабақты жоспарлау	Әдістемелік	Оқу мақсаттарына сәйкес деңгейлік тапсырмалар құрастырды
Оқушыларды бақылау	Зерттеушілік	А, В, С деңгейіндегі оқушылардың оқу әрекетін талдады
Сабақты талдау	Аналитикалық	Оқу қиындықтарының себептерін анықтап, дәлелдерге сүйеніп қорытынды жасады
Рефлексия жүргізу	Рефлексивтік	Сабақтың тиімді және әлсіз тұстарын бағалап, келесі сабаққа өзгерістер енгізді
Бірлескен талқылау	Коммуникативтік	Әріптестерімен кәсіби пікір алмасып, ортақ шешім қабылдады

Кесте 7. Эксперименттік және бақылау топтарындағы кәсіби құзыреттіліктердің салыстырмалы динамикасы (%)

<i>Құзыреттілік</i>	<i>ЭТ бастапқы (%)</i>	<i>ЭТ қорытынды (%)</i>	<i>ЭТ өзгеріс</i>	<i>БТ бастапқы (%)</i>	<i>БТ қорытынды (%)</i>	<i>БТ өзгеріс</i>
Әдістемелік	62	90	+28	63	65	+2
Зерттеушілік	58	88	+30	60	58	-2
Аналитикалық	55	85	+30	60	63	+3
Коммуникативтік	64	91	+27	66	65	-1
Рефлексивтік	57	92	+35	66	69	+3

Сурет 1. Lesson Study барысында болашақ педагог мамандардың кәсіби құзыреттіліктерінің даму динамикасы

Кесте 7 деректері эксперименттік және бақылау топтарының бастапқы көрсеткіштерінде белгілі бір айырмашылықтар болғанымен, қорытынды кезеңде олардың даму динамикасының бағыттары айқын ажырағанын көрсетті.

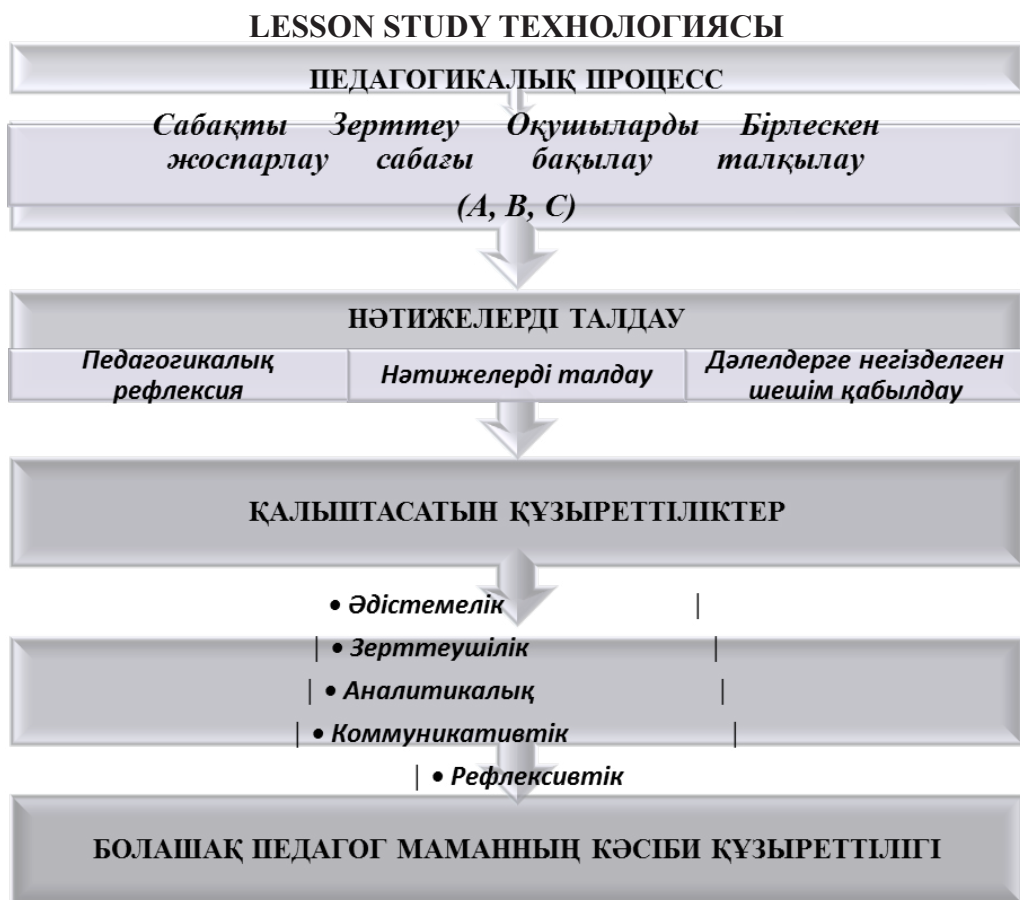
Эксперименттік топта әдістемелік құзыреттілік 62%-дан 90%-ға (+28), зерттеушілік 58%-дан 88%-ға (+30), аналитикалық 55%-дан 85%-ға (+30), коммуникативтік 64%-дан 91%-ға (+27), рефлексивтік 57%-дан 92%-ға (+35) дейін артты. Бақылау тобында әдістемелік көрсеткіш 63%-дан 65%-ға (+2), зерттеушілік 60%-дан 58%-ға (-2), аналитикалық 60%-дан 63%-ға (+3), коммуникативтік 66%-дан 65%-ға (-1), рефлексивтік 66%-дан 69%-ға (+3) өзгерді. Осылайша, бақылау тобында көрсеткіштер негізінен тұрақты деңгейде сақталған, ал эксперименттік топта барлық компонент бойынша айқын оң динамика байқалған.

Бұл динамика зерттеу сабағын жоспарлау, бақылау және бірлесіп талдау әрекеттерінің студенттердің кәсіби пайымдауымен тікелей байланысын көрсетеді. Сабаққа енгізілетін өзгерістер жеке пікірге емес, оқушы әрекетінен алынған бақылау деректеріне сүйеніп негізделді. Нәтижесінде студенттердің рефлексиясы сабақтың сәтті немесе сәтсіз өтуін сипаттаудан оның себептерін талдауға және келесі педагогикалық шешімді дәлелдеуге бағытталды.

Сапалық деректер сандық өзгерістерді түсіндіруге мүмкіндік берді. Рефлексиялық журналдар мен сұхбат материалдарын мазмұндық талдауда бастапқы жазбаларда «сабақ жақсы/қиын өтті» тәрізді жалпы сипаттамалар басым болса, цикл соңындағы жазбаларда студенттер фокус-оқушылардың нақты әрекетіне, тапсырманың орындалу ерекшелігіне және келесі сабаққа енгізілетін өзгерістің себебіне жиірек сүйенгені байқалды. Бірлескен талқылауларда жеке пікірді ұсынуудан гөрі бақылау дерегін ортақ шешімге негіз ету үрдісі күшейді. Бұл сапалық өзгерістер рефлексивтік, зерттеушілік және аналитикалық компоненттердегі сандық өсіммен мазмұндық тұрғыдан үйлесті. Сапалық материалдар студенттердің жеке тұлғасын сәйкестендіретін деректерді көрсетпей, мазмұндық категориялар бойынша жинақталып талданды.

Оқушылар нәтижелері де Lesson Study циклінің әртүрлі бастапқы деңгейдегі білім алушылар үшін бірдей емес, сараланған өзгеріс бергенін көрсетті. А деңгейіндегі көрсеткіш 88%-дан 95%-ға, В деңгейінде 69%-дан 83%-ға, С деңгейінде 46%-дан 68%-ға өсті. С деңгейіндегі 22 пайыздық тармақтық өсім бастапқыда көбірек қолдауды қажет еткен оқушы үшін тапсырмаларды қайта жоспарлау мен мақсатты бақылаудың маңызын айқындайды.

Осы эмпирикалық деректер Lesson Study кезеңдері мен кәсіби құзыреттілік компоненттері арасындағы байланысты нақтылауға негіз болды. Бірлескен жоспарлау әдістемелік шешімдерді, оқушы әрекетін бақылау зерттеушілік және аналитикалық әрекеттерді, ал бірлескен талқылау мен рефлексия коммуникативтік және рефлексивтік әрекеттерді күшейтті. Осы байланыстар зерттеу аясында ұсынылған құрылымдық-функционалдық модельде жүйеленді (Сурет 2).

Ұсынылған құрылымдық-функционалдық модель бес өзара байланысты блоктан тұрады: 1) мақсаттық блок – дәлелдерге негізделген кәсіби әрекетке даярлау; 2) мазмұндық блок – әдістемелік, зерттеушілік, аналитикалық, коммуникативтік және рефлексивтік компоненттер; 3) процессуалдық блок – мәселені анықтау, бірлескен жоспарлау, зерттеу сабағы, фокус-оқушыларды бақылау, деректерді талдау, кәсіби талқылау және қайта жоспарлау; 4) диагностикалық блок – компоненттерге сәйкес критерийлер мен бастапқы-қорытынды көрсеткіштер; 5) нәтижелік блок – кәсіби шешімді деректермен негіздеу қабілетінің күшеюі. Модельдің механизмдік логикасы Lesson Study әрекеті мен қалыптасатын құзыреттіліктің сәйкестігі арқылы көрінеді: жоспарлау – әдістемелік; бақылау – зерттеушілік; деректерді түсіндіру – аналитикалық; бірлескен талқылау – коммуникативтік; қайта жоспарлау – рефлексивтік компонент.

Модельді қолда бар эмпирикалық деректермен салыстыру ең үлкен сипаттамалық өсім рефлексивтік (+35 пайыздық тармақ), зерттеушілік және аналитикалық (+30 пайыздық тармақтан) компоненттерде болғанын көрсетті. Бұл нәтижелер модельдің бақылау–талдау–рефлексия байланысына қатысты болжамымен сәйкес келеді. Дегенмен бұл сәйкестік модельдің

толық валидтелуі ретінде қарастырылмайды: оны стандартталған немесе қосымша валидтелген өлшеу құралдарымен, кеңірек іріктемеде және жеке деңгейдегі деректерге негізделген инференциялық статистика арқылы қайта тексеру қажет.

Осылайша, модель бұл зерттеуде теориялық синтез бен бастапқы эмпирикалық апробацияны біріктіретін құрылым ретінде ұсынылады. Оның критерийлері: кәсіби әрекетті мақсатқа сәйкестендіру, дерек жинау сапасы, аналитикалық негізділік, кәсіби коммуникация және рефлексивтік қайта жоспарлау. Кейінгі зерттеулерде осы критерийлер үшін валидтелген өлшеу құралдарын қолданып, модельдің құрылымдық және нәтижелік валидтілігін тексеру қажет.

Ұсынылған модель педагогикалық практикада Lesson Study циклін жүйелі ұйымдастыруға арналған әдістемелік негіз ретінде қарастырылуы мүмкін. Оның қолданылу мүмкіндігі зерттеу мәселесін анықтау, зерттеу сабағын бірлесіп жоспарлау, оқушы әрекетін бақылау, деректерді талдау және рефлексия кезеңдерінің бірізді орындалуына байланысты.

Зерттеудің теориялық талдауы Lesson Study-дің кәсіби құзыреттілікті дамыту механизмі оның циклдік әрекеттерінде жатқанын көрсетті: бірлескен жоспарлау әдістемелік шешімді негіздеуге, оқушы әрекетін бақылау зерттеушілік дерек жинауға, деректерді талдау аналитикалық пайымдауға, кәсіби талқылау коммуникативтік әрекетке, ал рефлексия мен қайта жоспарлау кәсіби шешімді қайта қарауға жағдай жасайды. Осы механизмдер бес компонентті таңдаудың теориялық негізін құрады.

Эмпирикалық бөлімде эксперименттік ($n=25$) және бақылау ($n=25$) топтарының бастапқы және қорытынды көрсеткіштері салыстырылды. Эксперименттік топта бес компонент бойынша өсім +27-ден +35 пайыздық тармаққа дейін жетті. Бақылау тобында өзгерістер -2 мен +3 пайыздық тармақ аралығында болды. Салыстырмалы сипаттамалық талдау Lesson Study цикліне қатысқан студенттерде әдістемелік, зерттеушілік, аналитикалық, коммуникативтік және рефлексивтік құзыреттіліктердің даму динамикасы бақылау тобымен салыстырғанда жоғары болғанын көрсетті.

А, В және С фокус-оқушылары бойынша деректер студенттердің бақылау мен қайта жоспарлау әрекетін түсіндіретін контекстік материал ретінде пайдаланылды. Олардың нәтижелеріндегі өзгерістер Lesson Study циклінде оқушы әрекетін дәлел ретінде қолданудың практикалық маңызын көрсетті, бірақ шағын жағдайлық деректер жалпы оқушы жетістігі туралы жалпылама қорытынды жасауға негіз болмайды.

Зерттеудің ғылыми нәтижесі ретінде Lesson Study кезеңдері мен кәсіби құзыреттіліктің бес компоненті арасындағы механизмдік байланысты көрсететін құрылымдық-функционалдық модель нақтыланды. Модель мақсаттық, мазмұндық, процессуалдық, диагностикалық және нәтижелік блоктарды біріктіреді және педагогикалық практикада зерттеушілік-рефлексивтік жұмысты жүйелеуге арналған негіз ретінде ұсынылады.

Зерттеудің шектеуі ретінде жеке студенттер деңгейіндегі бастапқы диагностикалық хаттамалардың толық сақталмауына байланысты

инференциялық статистикалық критерийлердің қолданылмағанын атап өткен жөн. Сондықтан топтар арасындағы айырмашылық сипаттамалық статистика негізінде интерпретацияланды. Кейінгі зерттеулерде жеке деңгейдегі деректерді толық тіркеу, өлшеу құралдарының валидтілігі мен сенімділігін тексеру және топаралық айырмашылықтың статистикалық мәнділігін анықтау орынды.

Жалпы алғанда, эксперименттік және бақылау топтарының салыстырмалы нәтижелері Lesson Study циклін кәсіби практикаға кіріктіру болашақ педагогтердің кәсіби әрекетін бірлескен жоспарлау, оқушы әрекетін мақсатты бақылау, деректерді талдау, рефлексия және дәлелді шешім қабылдау үдерістерімен байланыстыруға мүмкіндік беретінін көрсетті. Ұсынылған құрылымдық-функционалдық модельді әртүрлі білім беру бағдарламалары мен кеңірек іріктемеде әрі қарай тексеру зерттеудің перспективалық бағыты болып табылады.

Қорытынды

Алынған нәтижелер Lesson Study технологиясын болашақ педагогтердің кәсіби практикасын зерттеушілік, аналитикалық және рефлексивтік әрекетпен ұштастыратын нәтижелі тәсіл ретінде қарастыруға негіз береді. Эксперименттік және бақылау топтарының салыстырмалы нәтижелері Lesson Study цикліне қатысқан студенттердің әдістемелік, зерттеушілік, аналитикалық, коммуникативтік және рефлексивтік құзыреттіліктерінде бақылау тобымен салыстырғанда анағұрлым жоғары оң динамика қалыптасқанын көрсетті. Бұл динамика Lesson Study жағдайында студенттің тек сабақты жоспарлау және өткізу тәжірибесін меңгеруімен шектелмей, оқушының оқу әрекетін жүйелі бақылау, педагогикалық деректерді жинақтау және талдау, анықталған қиындықтардың себептерін айқындау, өзінің кәсіби әрекетіне рефлексия жасау және келесі педагогикалық шешімді алынған дәлелдер негізінде қайта қарастыру тәжірибесін игеруімен сипатталды.

Зерттеу барысында бірлескен жоспарлау әдістемелік құзыреттіліктің дамуына, оқушы әрекетін мақсатты бақылау зерттеушілік және аналитикалық құзыреттіліктердің қалыптасуына, кәсіби талқылау коммуникативтік әрекетті жетілдіруге, ал рефлексия мен сабақты қайта жоспарлау рефлексивтік құзыреттіліктің дамуына мүмкіндік беретіні айқындалды. Осы кезеңдердің өзара сабақтастығы болашақ педагогтің кәсіби әрекетін жеке педагогикалық шешімдер жиынтығы ретінде емес, жоспарлау, бақылау, талдау, рефлексия және жетілдіру өзара байланысқан біртұтас зерттеушілік цикл ретінде ұйымдастыруға жағдай жасайды.

А, В және С деңгейіндегі оқушылардың оқу әрекетін мақсатты бақылау Lesson Study барысында қабылданған педагогикалық шешімдердің оқушылардың әртүрлі бастапқы мүмкіндіктеріне ықпалын анықтауға мүмкіндік берді. Әсіресе бастапқы кезеңде сабаққа қызығушылығы мен танымдық белсенділігі төмен, өз ойын жүйелеу және қорытындылау барысында қосымша қолдауды қажет еткен С деңгейіндегі оқушының нәтижесіндегі оң өзгеріс оқушының жеке оқу қажеттіліктеріне

сәйкес тапсырмаларды қайта жоспарлау мен педагогикалық қолдауды ұйымдастырудың маңызын көрсетті.

Осылайша, Lesson Study болашақ педагогтің теориялық білімін нақты педагогикалық жағдаяттарды зерттеумен байланыстырып, кәсіби шешімдерді оқушы әрекетінен алынған деректер негізінде қабылдауына мүмкіндік беретін тәжірибеге бағдарланған технология ретінде сипатталады. Ұсынылған құрылымдық-функционалдық модель Lesson Study кезеңдері мен кәсіби құзыреттіліктің негізгі компоненттері арасындағы байланысты жүйелеуге мүмкіндік береді және оны педагогикалық жоғары оқу орындарындағы кәсіби практика мазмұнын жетілдіруде, болашақ мұғалімдердің зерттеушілік мәдениеті мен кәсіби рефлексиясын дамытуда қолдануға болады. Зерттеу нәтижелері Lesson Study технологиясын болашақ педагогтерді даярлау үдерісіне жүйелі енгізудің кәсіби даярлықтың тәжірибелік және зерттеушілік бағыттарын өзара сабақтастырудағы әлеуетін көрсетеді.

ӘДЕБИЕТ

[1] ҚР Оқу-ағарту министрлігі. Орта білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты. – Астана, 2022.

[2] Lewis C.C. Lesson Study: A Handbook of Teacher-Led Instructional Change. – Philadelphia: Research for Better Schools, 2002.

[3] Майгельдиева Ж.М., Курманбаев Р.Х., Қоянбаева Ұ.Б. Из опыта внедрения Lesson Study в учебный процесс вуза // Вестник КазНПУ имени Абая. Серия «Педагогические науки». – 2021. – №1(69). – С. 36–48.

[4] Түйебаев М.К., Айткенов Ш. Lesson Study арқылы оқыту мен оқудың өсу динамикасын көрсету тәсілдері // Торайғыров университетінің хабаршысы. Педагогикалық сериясы. – 2023. – №2.

[5] Fernandez C., Yoshida M. Lesson Study: A Japanese Approach to Improving Mathematics Teaching and Learning. – Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, 2004.

[6] Разбекова З.К., Мамерханова Ж.М. Білім беру ұйымдарында Lesson Study тәсілін енгізу мәселесі туралы // Өрлеу. Үздіксіз білім жаршысы. – 2025. – №1(48). – Б. 92–102.

[7] Dudley P. Lesson Study. – London: Routledge, 2014.

[8] Жубандыкова А.М., Набуова Р.А., Арзанбаева Б.О. Lesson Study в исследовательской деятельности студентов: эффективность и возможность применения // Педагогические науки. – 2024. – №2.

[9] Lewis C.C., Hurd J. Lesson Study Step by Step: How Teacher Learning Communities Improve Instruction. – Portsmouth: Heinemann, 2011.

[10] Ельжанова Г.М., Исиргепова Н.С. Сабақты зерттеу (Lesson Study) тәсілінің ерекшеліктері // Қостанай мемлекеттік университетінің хабаршысы. – 2019.

[11] Cerbin W., Kopp B. Lesson Study as a Model for Building Pedagogical Knowledge and Improving Teaching // International Journal of Teaching and Learning in Higher Education. – 2006. – Vol. 18, No. 3. – P. 250–257.

[12] Ичшанова Ж., Қасымова Г. Восприятие учителями английского языка внедрения Lesson Study в сельских школах Казахстана // Педагогика және оқыту әдістемесі. – 2023. – №4.

[13] Пазылова Г., Мусина А. Педагогикалық тәжірибені жетілдірудегі Lesson Study-дің рөлі // Ш. Уәлиханов атындағы Көкшетау университетінің хабаршысы. – 2024. – №2.

[14] Lewis C.C., Perry R., Hurd J. A Deeper Look at Lesson Study // Educational Leadership. – 2004. – Vol. 61, No. 5. – P. 18–22.

[15] Wilson E. Conceptualizing the Implementation of Lesson Study in Kazakhstan within a Social Theory Framework // International Journal for Lesson and Learning Studies. – 2019. – Vol. 8, No. 4. – P. 320–333.

REFERENCES

[1] QR Oqu-aǵartu ministrliǵı. Orta bilim berudiń memlekettik jalpyǵa mindetti standarty [State Compulsory Standard for Secondary Education]. – Astana, 2022. [in Kaz].

[2] Lewis C.C. Lesson Study: A Handbook of Teacher-Led Instructional Change. – Philadelphia: Research for Better Schools, 2002.

[3] Maigeldieva Zh.M., Kurmanbaev R.Kh., Qoianbaeva U.B. Iz opyta vnedreniya Lesson Study v uchebnyi protsess vuza [From the Experience of Implementing Lesson Study in the Educational Process of a University] // Vestnik KazNPU imeni Abaya. Seriya “Pedagogicheskie nauki”. – 2021. – №1(69). – P. 36–48. [in Russ].

[4] Tüiebayev M.K., Aitkenov Sh. Lesson Study arqyly oqytu men oqýdyń ösu dinamikasyn körsetu tásilderi [Methods of Demonstrating the Dynamics of Teaching and Learning Development through Lesson Study] // Toraıǵrov universitetiniń habarshysy. Pedagogikalyq seriyasy. – 2023. – №2. [in Kaz].

[5] Fernandez C., Yoshida M. Lesson Study: A Japanese Approach to Improving Mathematics Teaching and Learning. – Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, 2004.

[6] Razbekova Z.K., Mamerkhanova Zh.M. Bilim beru üiymdarynda Lesson Study tásilin engizu máselesi turaly [On the Issue of Implementing the Lesson Study Approach in Educational Organizations] // Örleu. Üzdiksiz bilim zharshysy. – 2025. – №1(48). – P. 92–102. [in Kaz].

[7] Dudley P. Lesson Study. – London: Routledge, 2014.

[8] Zhubandykova A.M., Nabuova R.A., Arzanbaeva B.O. Lesson Study v issledovatel’skoi deyatel’nosti studentov: effektivnost’ i vozmozhnost’ primeneniya [Lesson Study in Students’ Research Activities: Effectiveness and Possibilities of Application] // Pedagogicheskie nauki. – 2024. – №2. [in Russ].

[9] Lewis C.C., Hurd J. Lesson Study Step by Step: How Teacher Learning Communities Improve Instruction. – Portsmouth: Heinemann, 2011.

[10] Elzhanova G.M., Isirgepova N.S. Sabakty zertteu (Lesson Study) tásiliniń erekshelekteri [Features of the Lesson Study Approach] // Qostanai memlekettik universitetiniń habarshysy. – 2019. [in Kaz].

[11] Cerbin W., Kopp B. Lesson Study as a Model for Building Pedagogical Knowledge and Improving Teaching // International Journal of Teaching and Learning in Higher Education. – 2006. – Vol. 18. – №3. – P. 250–257.

[12] Ichshanova Zh., Qasymova G. Vospriyatie uchitelyami angliiskogo yazyka vnedreniya Lesson Study v sel'skikh shkolakh Kazakhstana [English Language Teachers' Perceptions of the Implementation of Lesson Study in Rural Schools of Kazakhstan] // Pedagogika zhane oqytu adistemesi. – 2023. – №4. [in Russ].

[13] Pazylova G., Musina A. Pedagogikalyq täzhiribeni zhetildirudegi Lesson Study-diñ röli [The Role of Lesson Study in Improving Pedagogical Practice] // Sh. Ualikhanov atyndaғы Köksetau universitetiniñ habarshysy. – 2024. – №2. [in Kaz].

[14] Lewis C.C., Perry R., Hurd J. A Deeper Look at Lesson Study // Educational Leadership. – 2004. – Vol. 61. – №5. – P. 18–22.

[15] Wilson E. Conceptualizing the Implementation of Lesson Study in Kazakhstan within a Social Theory Framework // International Journal for Lesson and Learning Studies. – 2019. – Vol. 8. – №4. – P. 320–333.

LESSON STUDY КАК ИННОВАЦИОННАЯ ТЕХНОЛОГИЯ РАЗВИТИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ

*Альдибекова Ш.Н.¹, Садыкова М.К.², Исмаилова Р.Б.³, Аскарбек А.А.⁴

^{*1,2} Казахский национальный женский педагогический университет
Алматы, Казахстан

^{3,4} Алматинский гуманитарно-экономический университет
Алматы, Казахстан

Аннотация. Статья посвящена теоретическому и практическому обоснованию технологии Lesson Study как инновационной технологии развития профессиональной компетентности будущих педагогов. В современном образовательном пространстве обновление требований к педагогу обуславливает необходимость развития его профессиональной компетентности, рефлексивной культуры, исследовательских навыков и способности к профессиональному сотрудничеству. В этом контексте Lesson Study рассматривается как одна из эффективных технологий совершенствования профессиональной подготовки будущих педагогов.

Цель исследования – выявить изменения в методической, исследовательской, аналитической, коммуникативной и рефлексивной компетентностях будущих педагогов в процессе их участия в цикле Lesson Study и теоретически соотнести данные изменения с этапами Lesson Study.

Результаты исследования продемонстрировали сравнительную динамику экспериментальной и контрольной групп. В экспериментальной группе зафиксирован выраженный рост показателей методической, исследовательской, аналитической, коммуникативной и рефлексивной компетентностей, тогда как в контрольной группе показатели оставались

относительно стабильными, а изменения варьировались в диапазоне от –2 до +3 процентных пунктов. Данное различие на описательном уровне показывает, что положительная динамика профессиональной деятельности студентов, участвовавших в цикле Lesson Study, была значительно выше по сравнению с контрольной группой. Содержательный анализ интервью и рефлексивных записей позволил интерпретировать количественную динамику во взаимосвязи с опытом студентов в планировании, наблюдении, анализе и повторном планировании.

Научная новизна исследования заключается в уточнении структурно-функциональной модели, систематизирующей предполагаемую механизмовую взаимосвязь между этапами Lesson Study и пятью компонентами профессиональной компетентности будущего педагога. В модели совместное планирование соотнесено с методическим компонентом; систематическое наблюдение за деятельностью учащихся – с исследовательским и аналитическим компонентами; совместное обсуждение – с коммуникативным компонентом; рефлексия и повторное планирование – с рефлексивным компонентом.

Полученные результаты дают основание рассматривать Lesson Study как результативный подход, интегрирующий профессиональную практику будущих педагогов с исследовательской и рефлексивной деятельностью. Сравнительные результаты экспериментальной и контрольной групп показали более высокую динамику профессиональных компетентностей в группе, где применялась технология Lesson Study. Вместе с тем в связи с неполной сохранностью исходных данных на индивидуальном уровне инференциальный статистический анализ не проводился, поэтому результаты интерпретировались в рамках описательного сравнительного анализа.

Ключевые слова: Lesson Study, будущий педагог, профессиональная компетентность, инновационная технология, педагогическая рефлексия, сотрудничество, исследовательские навыки, профессиональное развитие.

LESSON STUDY AS AN INNOVATIVE TECHNOLOGY FOR DEVELOPING THE PROFESSIONAL COMPETENCE OF PRE-SERVICE TEACHERS

*Aldibekova Sh.N.¹, Sadykova M.K.², Ismailova R.B.³, Askarbek A.A.⁴

^{*1,2}Kazakh National Women's Teacher Training University, Almaty, Kazakhstan

^{3,4}Almaty Humanitarian and Economic University, Almaty, Kazakhstan

Abstract. The article provides a theoretical and practical rationale for Lesson Study as an innovative technology for developing the professional competence of pre-service teachers. In the contemporary educational environment, changing expectations of teachers require the development of their professional competence, reflective culture, research skills, and capacity for professional collaboration. In this context, Lesson Study is considered one of the effective technologies for enhancing the professional preparation of pre-service teachers.

The purpose of the study is to identify changes in the methodological, research, analytical, communicative, and reflective competencies of pre-service teachers during their participation in a Lesson Study cycle and to theoretically relate these changes to the stages of Lesson Study.

The findings demonstrated comparative dynamics between the experimental and control groups. The experimental group showed marked improvements in methodological, research, analytical, communicative, and reflective competencies, whereas the indicators in the control group remained relatively stable, with changes ranging from -2 to +3 percentage points. At the descriptive level, this difference indicates that the positive dynamics in the professional performance of students participating in the Lesson Study cycle were considerably greater than those observed in the control group. Content analysis of interviews and reflective records made it possible to interpret the quantitative dynamics in relation to the students' experiences of planning, observation, analysis, and replanning.

The scientific novelty of the study lies in refining a structural-functional model that systematizes the proposed mechanisms linking the stages of Lesson Study with the five components of pre-service teachers' professional competence. Within the model, collaborative planning is associated with the methodological component; systematic observation of students' learning activities with the research and analytical components; collaborative discussion with the communicative component; and reflection and replanning with the reflective component.

The findings provide grounds for considering Lesson Study an effective approach that integrates the professional practice of pre-service teachers with research and reflective activities. Comparative results from the experimental and control groups demonstrated greater dynamics in professional competencies in the group where Lesson Study was implemented. At the same time, due to the incomplete availability of individual-level baseline data, inferential statistical analysis was not conducted; therefore, the findings were interpreted within the framework of descriptive comparative analysis.

Keywords: Lesson Study, pre-service teacher, professional competence, innovative technology, pedagogical reflection, collaboration, research skills, professional development.

Мақала түсті / Статья поступила / Received: 05.11.2025
Жариялауға қабылданды / Принята к публикации / Accepted: 26.06.2026

Авторлар туралы мәлімет:

Альдибекова Шолпан Нурсапеовна – п.ғ.к., қауым. профессор м.а., Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университеті, e-mail: sholpa_2811@mail.ru

Садыкова Махаббат Каримовна - ҚазҰҚПУ, п.ғ.к., қауымдастырылған профессор міндетін атқарушы

Исмаилова Роза Байжумановна- п.ғ.к., қауым. профессор м.а., Алматы гуманитарлық-экономикалық университеті, roza _ _ b _ r@mail.ru

Асқарбек Ақмарал Айдосқызы - Педагогика ғылымдарының магистрі.
Алматы гуманитарлық-экономикалық университеті, akmaral.kz.90@mail.ru

Информация об авторах:

Альдибекова Шолпан Нурсапаевна – кандидат педагогических наук, и.о. ассоциированного профессора, Казахский национальный женский педагогический университет, e-mail: sholpa_2811@mail.ru

Садыкова Махаббат Каримовна, КазНацЖенПУ, к.п.н., ассоциированный и.о.профессора

Исмаилова Роза Байжумановна – кандидат педагогических наук, и.о. ассоциированного профессора, Алматинский гуманитарно-экономический университет, roza_-_b_r@mail.ru

Асқарбек Ақмарал Айдосовна – магистр педагогических наук, Алматинский гуманитарно-экономический университет, e-mail: akmaral.kz.90@mail.ru

Information about the authors:

Sholpan Nursapaevna Aldibekova – Candidate of Pedagogical Sciences, Acting Associate Professor, Kazakh National Women's Teacher Training University, e-mail: sholpa_2811@mail.ru

Sadykova Mahabbat Karimovna, Kazakh National Women's Pedagogical University, candidate of pedagogical sciences, associate professor

Roza Baizhumanovna Ismailova – Candidate of Pedagogical Sciences, Acting Associate Professor, Almaty University of Humanities and Economics. roza_-_b_r@mail.ru

Akmaral Aidoskyzy Askarbek – Master of Pedagogical Sciences, Almaty University of Humanities and Economics, e-mail: akmaral.kz.90@mail.ru